UN TIPAR LOCUȚIONAL ADVERBIAL ÎN LIMBA VECHE: *PRE SCURT, ÎN LIN, CU BLÂND*

ADRIAN CHIRCU
Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca

„*Limba română veche este foarte bogată în forme adverbiale* […],
oglindind uneori o expresivitate care ar putea fi invidiată de limba modernă."
(Densusianu II 1961: 160)

1. Introducere

Prin contribuția noastră, ne înscriem în direcțiile actuale de cercetare în morfosintaxă, care privilegiază perspectiva diacronică, prin intermediul căreia se urmăresc apariția şi fixarea unor structuri, ce, ulterior, le pot justifica pe cele din perioada modernă.

Aşadar, parcurgerea cu atenție a vechilor noastre scrieri ne ajută să înțelegem, în profunzime, atât aspecte legate de gramaticalizare, cât şi de lexicalizare, justificând astfel prezența unor sintagme particulare din limba română de azi, care sunt insuficient cercetate sau mai greu de explicat.

2. Stadiul cercetărilor anterioare

Privitor la unitățile frazeologice pe care le descriem în comunicarea de față (tipul *prepoziție + adverb de proveniență adjectivală*) dorim să subliniem faptul că acestea sunt destul de des întâlnite în vechea română şi cunosc o răspândire în toate regiunile, aspect evidențiat prin texte de proveniență diferită, atât originale, cât şi traduceri, ceea ce subliniază importanța lor în nuanțarea şi în structurarea enunțurilor.

Despre locuțiuni, în general (Bulgăr 1971, Colțun 2000, Căpățână 2000, Groza 2005, Scherf 2006, Cernea 2009, Munteanu 2013), şi despre cele adverbiale, în particular (Bulgăr 1960, Ciompec 1985: 81-97, Căpățână 2000: 82-106, Chircu 2008: 112-114; 128-130, Vasile 2013: 87-131), s-a discutat intens, remarcându-se nu numai diversitatea semantică ori eterogenitatea elementelor componente, ci şi complexitatea structurală.

Unitățile frazeologice avute în vedere au mai fost abordate tangențial în două studii anterioare (Ciobanu 1961: 43-66 şi Ciompec 1985: 86-89), neacordându-li-se însă o atenție specială, acestea fiind integrate în generoasa clasă a locuțiunilor alcătuite dintr-o prepoziție şi un adverb, căreia le sunt subsumate. Ținând însă cont de numărul lor semnificativ şi de particularitățile de realizare, considerăm că acest subtip ar trebui prezentat separat.

Prin urmare, în articolul nostru, vom limita analiza la unitățile frazeologice adverbiale alcătuite dintr-o prepoziție şi un adverb de proveniență adjectivală (schimbarea de valoare gramaticală a adjectivului datează, în principal, încă din latina populară, în cazul cuvintelor

BDD-V1654 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:36 UTC)

latineşti, după cum ne dovedesc unele fapte de limbă prezente în limbile romanice surori) (Chircu 2014: 179-180):

(1) *carii unii mai pre urmă,* ***pre scurt****, alţii mai* ***pre larg*** *de lucrurile hunilor au scris, mai pre toţi poate fi, cu amănuntul i-am cercat.* (DC, H, I, 292, p. 247)
(2) *...lucru de bucurie mare să facem şi cu veselie* ***din destul*** *să prăznuim*. (AI, O, 169v, p.184)
(3) *Încai noi să ne nevoim să nu fim prinşi de acel chin, ca să nu* ***mai cu amar*** *şi noi decît cei drăciţi să ne muncim*. (C, EV, 263, p. 239)
(4) *Ce aicea noi aşe* ***în scurt*** *arătând, cursul hronicului înainte* ***pre larg*** *se va dovedi*. (DC, H, I, 290, p. 245)

Referitor la asocierea dintre prepoziţii şi adverbe, Fulvia Ciobanu (1961: 46) afirmă că:

> „limba română se situează printre limbile romanice care au dezvoltat în mare măsură procedeul alăturării de prepoziţii cu Ac, pe lângă adverbe, pentru a putea exprima mai pregnant diferitele nuanţe ale ideii exprimate de verb, în ce priveşte locul, timpul şi modul şi, uneori, deosebirile dintre stare şi mişcare."

La rândul său, Georgeta Cimpec (1985: 86) susţine că adverbele modale „spre deosebire de adverbele spaţio-temporale, pe lângă care prepoziţiile au, în general, un rol precis, nuanţând în mod specific circumstanţa exprimată, prezenţa prepoziţiilor pe lângă adverbele modale nu se justifică gramatical sau semantic (adverbul simplu şi construcţia prepoziţională corespunzătoare sunt, de obicei, sinonime şi apar în aceleaşi situaţii contextuale), ci se încadrează în tendinţa semnalată cu alt prilej, de acumulare a prepoziţiilor pe lângă adverbe. În asemenea structuri, prepoziţia îşi modifică aşadar funcţia de conectiv, dobândind valoarea unui element de compunere, fapt ce a favorizat, în multe cazuri, contopirea elementelor, ajungându-se, cum s-a arătat, la cuvinte simple."

E interesant faptul că, la două pagini distanţă, autoarea (Ciompec 1985: 89) revine şi susţine, în ceea ce priveşte semantismul, că sunt reduse la număr „cazurile în care construcţia prepoziţională diferă semantic de adverbul de bază", chiar dacă „adjoncţiunea prepoziţiei apare ca o modalitate de întărire a adverbelor, aşa încât locuţiunile rezultate sunt sinonime cu adverbele simple şi sunt folosite, în general, în variaţie liberă cu acestea."

Comparând cele două observaţii, putem constata că, în interpretarea unităţilor în discuţie, avem două particularizări, şi anume cea în care se exprimă „mai pregnant diferitele nuanţe ale ideii exprimate de verb" (Ciobanu 1961: 46) şi cea în care „prezenţa prepoziţiilor pe lângă adverbele modale nu se justifică gramatical sau semantic (adverbul simplu şi construcţia prepoziţională corespunzătoare sunt, de obicei, sinonime şi apar în aceleaşi situaţii contextuale)." (Ciompec 1985: 87)

3. Inventarul şi descrierea unităţilor frazeologice

După cum se va observa, pentru o interpretare obiectivă, va trebui să privilegiem ambele perspective, deoarece adevărul se găseşte la mijloc; atât semantismul adverbului, cât şi cel al prepoziţiei asociate completează semnificaţia generală a enunţurilor.

Din punctul de vedere al originii elementelor constitutive, situaţia se prezintă în felul următor: toate prepoziţiile sunt de origine latinească, iar, dintre adverbele reperate în structura

BDD-V1654 © 2015 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:36 UTC)

acestor unități frazeologice, doar ***lesne*** este de origine slavă, restul având origini latineşti, ceea ce sugerează vechimea construcțiilor, dar şi largile posibilități combinatorii ale cuvintelor moştenite.

Referitor la adverbe, purtătoarele principale ale semnificației, se observă că numărul acestora nu este foarte mare, însă aproape toate fac parte din vocabularul fundamental al limbii române (Graur 1954: 48-55), ceea ce dovedeşte importanța lor în structurarea enunțurilor, şi cunosc o utilizare morfologică paralelă, cea adjectivală: ***amar***, ***amănunt***, ***blând***, ***cătinel***, ***derept***, ***gros***, ***încet***, ***larg***, ***lat***, ***lin***, ***lung***, ***mărunt***, ***necurat***, ***scurt***, ***strâmb***.

Opțiunea pentru interpretarea acestora ca adverbe în structura locuțiunilor se justifică prin omiterea prepoziției şi păstrarea adverbului cu aceeaşi valoare funcțională[1], în contexte identice, la acestea argumente adăugându-se şi folosirea, în unele situații, a particulei adverbiale ***-ul***, omonimă cu morfemul categoriei determinării definite şi diferită din punct de vedere etimologic, structural şi funcțional (Chircu-Buftea 2011: 71-77):

(5) *Marturul minciunos să aibă canon ca şi cela ce va giura **pre strâmbul**. Iară cela ce va giura **cu strâmbul** de va împresura ocina cuiva sau va dobândi alt lucru ceva şi va face strâmbătate acesta nice un leac nu poate să aibă*. (ŞTB, 204-205, p. 225)

(6) *Deci iată că eu, după putința mea, îți răspundz către toate **pre larg** şi **pre amănuntul***. (IC, PARC, 9r, p. 7)

(7) *Şi, mai vârtos de toate, să alergăm la Sfintele Scripturi şi să cercetăm **cu amăruntul**…* (IGA, M, 145v, p. 406)

(8) *…şi toți lucreadză lui **cu dereptul**, fără de nice o înşilăciune*. (FD, 545v, p. 152)

(9) ***Pre dereptul** s-au numit numele lui Iacov, pentru că a doao oară m-au înşelat acum*. (Biblia 1688, p. 19-20)

Cât despre selectarea prepozițiilor şi a adverbelor, nu toate pot face parte din structura acestor frazeologisme. Dintre prepoziții, cel mai des întrebuințată este ***p(r)e***, urmată îndeaproape de ***cu***, celelalte având ocurențe reduse (***de***, ***din***, ***în***, ***întru***, ***spre***):

(10) *Ce aicea noi aşe **în scurt** arătând, cursul hronicului înainte **pre larg** se va dovedi*. (DC, H, I, 290, p. 245)

(11) *...adevărații doftori **pre lesne** îl vor răzsipi şi înțelepții deregători **pre iuşor** tot lucrul*. (DC, II, 96v, p. 130)

(12) *...mai **cu iuşor** ieste a să suferi obrinteala ranii la aier scoasă decât patima sufletului către împotrivnicul său arătată.* (DC, II, 40, p. 41)

(13) *Că vicleşug înainte-i au făcut/ Ca să-i afle fărădelegea **în scurt.*** (TC, P, ps. 35, 5-6, p. 205)

(14) *...rrogu-te se asculți tu noi **întru scurtu** cu ale tale blândeațe*. (CV, 29v/1-3, p. 286)

(15) *Adecăte, să avem pocăință dereaptă pentru păcatele noastre, şi să ne ispovedim **cu adevăratu**…* (PP, 132v, p. 121)

[1] În GALR I (2008: 596), se precizează că „*adverbele de loc şi de timp se pot combina cu anumite prepoziții, cu care nu formează însă locuțiuni. Prepozițiile au rolul de a nuanța sensul sau de a preciza circmstanța*."

BDD-V1654 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:36 UTC)

În general, ***p*(*r*)*e*** se poate combina cu aproape toate adverbele precizate supra: ***p(r)e scurt***, ***p(r)e blând***, ***p(r)e strâmb***, ***p(r)e* (*ne*)*d(e)rept***, ***p(r)e lat***, ***p(r)e lung***, ***p(r)e***, ***p(r)e (ne)curat***, ***p(r)e măruntu***, ***p(r)e cătinel***, ***p(r)e încet***, ***p(r)e lesne***, ***p(r)e amănunt***, ***p(r)e deşert***, ***p(r)e destul***, ***p(r)e iuşor***, ***p(r)e deplin***:

În cazul nostru, nu numai prepoziția ***p*(*r*)*e***, ci şi celelalte prepoziții au, după cum s-a menționat anterior (Ciobanu 1961: 46 şi Ciompec 1985: 87), un rol de nuanțare (GBLR 2010: 322-323) şi mai puțin funcțional, inducând, în context, cel mai adesea, valori particulare (modală, instrumentală ori sociativă).

În multe situații, prepozițiile sunt folosite, în variație liberă, în acelaşi text şi în enunțuri similare, probabil din nevoia de a nuanța traducerea după un anumit text sau, pur şi simplu, de a nu repeta anumite sintagme:

(16) *Dară, ce nu zic **în scurt*** ? (IGA, M, 120r, p. 339)
(17) *Şi ce nu zic mai **pre scurt**?* (IGA, M, 134r, p. 379)

Faptele de limbă culese de noi pentru vechile stadii de limbă au determinat reconsiderarea inventarului anterior realizat. Astfel, adăugăm la lista alcătuită de Georgeta Ciompec (1985: 87-89) şi alte unități frazeologice, care se înscriu în tipologia supusă analizei: ***pre, cu + strâmb (± -ul)***; ***pre, cu + blând***; ***pre, cu + derept (± -ul)***; ***cu, de, pre + amănunt (± -ul)***; ***pre + sătul***; ***pre mărunt***; ***pre + cătinel***; ***cu dulce***; ***cu, în(tru) + lin***; ***din, de, cu + destul***; ***în(tru)***, ***spre***, ***în + deşert***, ***în gros***:

(18) *Pentru că şi Pavel, nu în beserecă, nici în casă, ce, fiind închis în temniță, cu mânile şi cu picioarele **în gros**...* (IGA, M, 110r, p. 314)
(19) *Numai ascultați **pre blând** rogu-mă carele grăiesc*. (EÎ, 86, p. 207)
(20) *Deşarta mărire iaste, ca o furnică într-o are, carea macar că iaste şi mică, însă **pre cătinel**, **pre cătinel** strică şi fură toată nevoința plugariului…* (IS, L, 161 v, p. 219)

În textele parcurse, am reperat, precum Ciompec (1985: 89)[1], un singur adverb derivat negativ în structura locuțiunilor examinate, şi anume ***pre necurat***:

(21) *Domnul **pre derept** de treabă / Şi **pre necurat** întreabă.* (TC, P, ps. 10, 29-30, p. 160)

Adeseori, prepozițiile întăresc semantismul sintagmelor nou constituite, marcându-se unele nuanțe intensive, neidentificate, în absența lor. Oscilațiile în întrebuințarea prepozițiilor dovedesc că nu se cristalizase încă tipul locuțional investigat:

(22) *Oricine va face giurământ de va giura **pre strâmb**, de-i va fi fost vreo nevoie sau vreo silă, 3 ai să nu să apropie de svânta cumencecătură*. (ŞTB, 203, p. 225)
(23) *Şi şezându la o masă î<ş> vor grăi **strâmbu** unul altuia, ce mărsură înainte nu vor mearge*. (Dima, Ms 130, 308, p. 181)

[1] Aceasta identifică gruparea ***pe nedrept***.

BDD-V1654 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:36 UTC)

(24) *Şi, atunci,* ***cu adevărat***[1]*, să va izbăvi de toate patimile şi să va face lucrătoriu cunoscut tuturor faptelor celor bune...* IGA, M, 145v, p. 406)

(25) *Aşa, fraţii miei, iubiţi* ***adevărat****, precum strigă toată Scriptura aieve*. (IGA, M, 145v, p. 406)

(26) *Aşijderea, şi băşicele ceale de pre apă,* ***pre lesne*** *să facu şi, iară,* ***pre lesne*** *crapă şi să făcu apă. Aşa să facu şi mândrii şi* ***pre lesne*** *pier*. (IGA, M, 24v, p. 85)

(27) *Iară, omul cel cu mintea plecată, de va şi greşi ceva,* ***lesne*** *treace şi năvăleaşte, cu cunoştinţa şi cu direptatea, către Dumnezău*. (IGA, M, 86r, p. 250)

4. Sintagmatica locuțională

Din exemplele excerptate, reiese că relevantă rămâne contextualizarea unităților în discuție, iar determinatul este, în general, un verb activ: ***a afla***, ***a adăuga***, ***a căuta***, ***a grăi, a giura***, ***a întreba, a lucra***, ***a ruga***, ***a schimba***, ***a scrie***, ***a zice*** etc. Stan (2013: 224) consideră că „grupul adverbial este realizarea tipică a circumstanțialului de mod în limba veche (ca şi în perioadele următoare).”

În unele situații, locuțiunile inventariate sunt folosite la diferite grade de comparație, în general la comparativ (mai ales în limba veche), dar nu este exclus nici un superlativ absolut:

(28) *Şi bărbatul cel fără de leage să n-aibă nice o treabă ce numai să caute cu ochii şi* ***mai pre scurt*** *cum nu ş-are fi fost acesta lucru.* (ŞTB, 258-259, p. 238)

(29) *Vădzu Preacurata multe năroade în iad de plângea* ***foarte cu amar***. (Dima, Ms 130, 47-46, 67v-68r, p. 220)

(30) *Carele i-au scrisu-i* ***mai de amănunt*** *şi* ***mai larg*** *toată căceniciia nevoinţei lui*. (D, VPS, 308, p. 264)

(31) *...iară eu, după putinţă, voiu zice* ***foarte pre scurt*** *numai ceale ce mă voi priceape...* (AI, O, 31v, p. 34)

(32) *...şi uciderea ce era mai vârtosu de toate uciderile mai spurcată,* ***prea cu nedereptu*** *făcuse*. (C, EV, 613, p. 547)

5. Variația locuțională în limba veche

În câteva cazuri, locuțiunile investigate sunt concurate de un tip mult mai răspândit, alcătuit dintr-o prepoziție şi un substantiv cu un semantism apropiat sau care face parte din aceeaşi familie lexicală cu adverbul simplu, care poate reprezenta chiar baza derivativă:

(33) *Că căută Domnul spre suspinarea mitariului şi spre frângerea inimiei lui şi uciderea pieptului, şi priimi* ***cu dulce*** *rugăciunea lui.* (C, EV, 9, p. 19)

(34) *...atunce amu ştiură toţi apostolii, la venitul duhului sfânt, că vine* ***cu dulceaţă***. (C, EV, 113, p. 107)

(35) *Şi ostaşii, deaca-l vădzură grăindu-le* ***cu blând****, luară-ndrăznire şi dzâsără*.. (TUTR, 438v, p. 31)

[1] Camelia Stan (2013: 225) precizează că ***adevărat***, căruia i se poate asocia şi o prepoziție, se numără printre modalizatorii frecvent utilizați, în limba veche.

BDD-V1654 © 2015 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:36 UTC)

(36) *...ca **cu blândeaţe** şi fără voroavă viaţa să viem întru toată credinţa ceaia buna...* (C, EV, 131, p. 122)

(37) *Şi **cu nederept** se potriviia ei, că le părea lor că sparge leagea*. (C, EV, 159, p. 147)

(38) *Amaru celuia ce-şu îmulţeaşte avuţiia **cu nedereptate***! (C, EV, 49, p. 53)

Din faptele de limbă înfăţişate, reiese că, în ciuda unei sinonimii frazeologice şi a unei instabilităţi structurale evidente de-a lungul secolelor, variaţia prepoziţională cunoaşte o oarecare aşezare, care, cu timpul, se va stabiliza la structura ***p*(*r*)*e*** + ***adverb***, de departe subtipul cel mai bine reprezentat în limba veche.

6. Persistenţa locuţională

Privitor la prezenţa acestor locuţiuni în limba română actuală, menţionăm faptul că, din punct de vedere cantitativ, numărul acestora este relativ redus, că au o întrebuinţare particulară (adesea familiară) şi că variaţia prepoziţională de odinioară lipseşte, marca adverbială (***-ul***) pierzându-se. Restrângerea folosirii acestora poate avea cauze multiple, dintre care poate fi amintită generalizarea locuţiunilor alcătuite dintr-o prepoziţie şi un substantiv, mult mai rezistentă şi mult mai bine reprezentată, tip întărit şi prin împrumuturile locuţionale.

Se observă că, din multitudinea locuţiunilor semnalate, au supravieţuit, în timp, ***pe scurt***, ***pe larg***, ***pe nedrept, din scurt***, ***cu greu***, ***cu adevărat***, mărturii ale unei dinamici mult mai active şi mult mai interesante de urmărit în scrierile de odinioară:

(39) *Din aceste înşirate până aci, deşi numai **pe scurt** şi aşa zicând ca prin treacăt, v-aţi putut convinge, Domnilor! că avem şi noi literatură...* (TM, C, p. 96)

(40) *Aşi* [sic!] *fi vrut să discut cu dumneavoastră mai **pe larg***. (MP, CIP, II, p. 309)

(41) *...şi mă deprindeam **cu greu** cu această idee.* (AH, M, p. 37)

Unele dintre unităţile frazeologice descrise (de pildă, ***din greu***, ***din scurt***) au o întrebuinţare specializată, în zilele noastre, pe lângă anumite verbe, contribuind la realizarea unor expresii verbale. În limba română actuală, ***din greu*** determină, în general, aşa-numitele *verba laborandi* (***a munci***, ***a lucra***, ***a trage***), iar ***din scurt*** este folosită pentru a marca o nuanţă limitativă, atunci când este asociat unor *verba limitandi* (***a tăia***: *a o tăia **din scurt**, a lua pe cineva **din scurt***).

7. Specificitatea locuţiunilor descrise

În perspectivă comparativă, acest tip de frazeologisme poate fi invocat ca o particularitate structurală, care poate fi evidenţiată, atunci când se subliniază individualitatea limbii române între limbile romanice.[1]

8. Concluzii

Analiza detaliată a locuţiunilor inventariate ne-a permis să aducem argumente în favoarea constituirii unei clase de unităţi frazeologice adverbiale cu o structură morfologică

[1] Vezi şi Vasile 2013.

BDD-V1654 © 2015 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:36 UTC)

particulară şi cu un comportament sintactic interesant, în ciuda unei variaţii ori a unei oscilaţii prepoziţionale care, în bună măsură, trădează diversitatea valorilor semantice ale prepoziţiilor, dar, în acelaşi timp, şi efortul de a stabiliza un anumit subtip dominant pe cale de a se constitui în limba română veche, prezent încă din primele noastre scrieri.

IZVOARE

***, 1988, *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, tipărită întâia oară în timpul lui Şerban Vodă Cantacuzino, Bucureşti, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române. (Biblia 1688)

Cantacuzino, Ioan, 2010, *Patru apologii pentru religia creştină şi Patru oraţii*, traduse în limba română la mijlocul secolului al XVII-lea de Nicolae Spătarul (Milescu), ediţie critică, studiu introductiv, notă asupra ediţiei, note şi comentarii, glosar de Eugenia Dima, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" Iaşi. (IC, PARC)

Cantemir, Dimitrie, 1973, *Istoria ieroglifică*, ediţie ilustrată de Simona Runcan, Bucureşti, Editura Minerva. (DC, II)

Cantemir, Dimitrie, 1999-2000, *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*, ediţie îngrijită, studiu introductiv, glosar şi indici de Stela Toma, vol. I-II, Bucureşti, Editura Minerva. (DC, H)

***, 1981, *Codicele Voroneţean*, ediţie critică, studiu filologic şi studiu lingvistic de Mariana Costinescu, Bucureşti, Editura Minerva. **(**CV**)**

Corbea, Teodor, 2010, *Psaltirea în versuri*, ediţie, studiu introductiv, note şi glosar de Alin-Mihai Gherman, Bucureşti, Editura Academiei Române. (TC, P)

Coresi, 1914, *Carte cu învăţătură* (1581), publicată de Sextil Puşcariu şi Alexie Procopovici, vol. I, Textul, Bucureşti, Atelierele Grafice Socec & Co. **(**C**,** EV**)**

Dima, Cristina-Ioana, 2009, *O traducere inedită a Vechiului Testament din secolul al XVI-lea*, studiu filologic, lingvistic, ediţie şi glosar, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti. (Dima, Ms 130)

Dosoftei, 2002, *Viaţa şi petreacerea svinţilor* (1682-1686), text îngrijit, notă asupra ediţiei şi glosar de Rodica Frenţiu, Cluj-Napoca, Editura Echinox. (D, VPS)

***, 2011, *Evanghelie învăţătoare* (Govora, 1642), ediţie, studiu introductiv, note şi glosar de Alin-Mihai Gherman, Bucureşti, Editura Academiei Române. (EÎ)

***, 1996, *Floarea darurilor. Sindipa*, texte stabilite, studii filologice şi lingvistice, glosare de Alexandra Moraru şi Magdalena Georgescu, Bucureşti, Editura Minerva. (FD)

Holban, Ioan, 2010, *O moarte care nu dovedeşte nimic. Ioana. Jocurile Daniei*, prefaţă de Angelo Mitchievici, tabel cronologic şi referinţe critice de Mihai Iovănel, Bucureşti, Editura Art. (AH, M)

Ioan Gură de Aur, 2001, *Mărgăritare*, ediţie îngrijită, indice de nume şi glosar de Rodica Popescu, Bucureşti, Editura Libra. (IGA, M)

Ivireanul, Antim, 1997, *Opere*, ediţie de Gabriel Ştrempel, Bucureşti, Editura Minerva. (AI, O)

Maiorescu, Titu, 1984, *Critice*, ediţie îngrijită de Domnica Filimon, antologie şi repere istorico-literare realizate în redacţie de Mihai Dascal, Bucureşti, Editura Minerva. (TM, C)

***, 2008, *Pânea pruncilor sau Învăţătura credinţii creştineşti strânsă în mică şumă*, ediţie îngrijită de Florina Ilis, studiu istoric de Ovidiu Ghitta, studiu filologic de Florina Ilis, Cluj-Napoca, Editura Argonaut. (PP)

Preda, Marin, 1984, *Cel mai iubit dintre pământeni*, ediţia a II-a, prefaţă de Eugen Simion, vol. II, Bucureşti, Editura Cartea Românească. (MP, CIP)

Scărarul, Ioan, 2007, *Leastviţa sau Scara raiului*, ediţie, notă asupra ediţiei şi glosar de Ioana Panaite, prefaţă şi revizuirea transcrierii interpretative de Eugen Munteanu, Iaşi, Editura Trinitas. (IS, L)

BDD-V1654 © 2015 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:36 UTC)

***, 2012, *Şeapte taine a besearecii* (1644), ediție critică, notă asupra ediției şi studiu filologico-lingvistic de Iulia Mazilu, cuvânt înainte de Eugen Munteanu, Iaşi, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”. (ȘTB)

***, 2002, *Texte uitate, texte regăsite* (Viața Sfântului Hristofor, Pentru fulgere şi pentru tunete cum să fac, „Omul ca iarba, zilele lui...”, Manuale şcolare ca pregătire a orizontului de aşteptare pentru cititorii români din secolul al XVIII-lea), Ioan Maiorescu „Retorica”), ediții şi studii introductive de Silvia Marin-Barutcieff, Cătălina Velculescu, Adriana Mitu, Manuela Anton şi Andrei Nestorescu, cuvânt înainte de Cătălina Velculescu, Bucureşti, Fundația Națională pentru ştiință şi artă. (TUTR)

BIBLIOGRAFIE

Bulgăr, Gheorghe, 1971, „Despre structura lingvistică şi stilistică a locuțiunilor româneşti”, în Gheorghe Bulgăr, *Studii de stilistică şi limbă literară*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, p. 243-250.

Bulgăr, Gh., 1960, „Despre locuțiunile româneşti de tipul *pe alese*, *de mînecate*, *pe nevăzute*”, *Studii şi cercetări lingvistice*, XI, nr. 3, p. 396-401.

Căpățînă, Cecilia, 2000, *Limba română. Locuțiunile*, Craiova, Editura Universitaria.

Cernea, Maria, 2009, *Unități frazeologice în limba română*, Târgu-Mureş, Editura Kreativ.

Chircu, Adrian, 2014, „Remarques sur l’emploi des adjectifs adverbialisés en français et en roumain”, *Studii şi cercetări lingvistice*, LXV, nr. 2, p. 177-187.

Chircu, Adrian, 2008, *L’adverbe dans les langues romanes. Études étymologique, lexicale et morphologique* (français, roumain, italien, espagnol, portugais, catalan, provençal), Cluj-Napoca, Casa Cărții de Ştiință.

Chircu-Buftea, Adrian, 2011, *Dinamica adverbului românesc. Ieri şi azi*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Ştiință.

Ciobanu, Fulvia, 1961, „Valorile prepozițiilor în construcție cu adverbele”, în Al. Graur, Jacques Byck (ed), *Studii de gramatică*, vol. II, Bucureşti, Editura Academiei Române, p. 43-66.

Ciompec, Georgeta, 1985, *Morfosintaxa adverbului românesc. Sincronie şi diacronie*, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică.

Colțun, Gheorghe, 2000, *Frazeologia limbii române*, Chişinău, Editura Arc.

Densusianu, Ovid, 1961, *Istoria limbii române*, ediție îngrijită de J. Byck, vol. I-II, Bucureşti, Editura Academiei Române.

Graur, Al. 1954, *Încercare asupra fondului principal lexical al limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei R.P.R.

Groza, Liviu, 2005, *Dinamica unităților frazeologice în limba română contemporană*, Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti.

Guțu-Romalo, Valeria (coord.), 2008, *Gramatica limbii române*, vol. I (*Cuvântul*) – vol. II (*Enunțul*) , tiraj nou, revizuit, Bucureşti, Editura Academiei Române. (GALR)

Munteanu, Cristinel, 2013, *Frazeologie românească. Formare şi funcționare*, Iaşi, Institutul European.

Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), 2010, *Gramatica de bază a limbii române*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold.

Scherf, Ioana, 2006, *Expresii frazeologice în limbile germană şi română. Studiu contrastiv*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, R.A.

Stan, Camelia, 2013, *O sintaxă diacronică a limbii române vechi*, Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti.

Vasile, Carmen, 2013, *Adverbul românesc între continuitate latină, specific balcanic şi evoluție internă*, Bucureşti, Editura Muzeului Național al Literaturii Române.

BDD-V1654 © 2015 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:36 UTC)

AN ADVERBIAL PHRASE PATTERN IN OLD ROMANIAN: PRE SCURT ‘SHORTLY, ÎN LIN ‘SMOOTHLY’, CU BLÂND ‘GENTLY’

(*Abstract*)

In his communication, the author aims to closely follow the way some adverbial phrases are formed: ***pre scurt*** ‘shortly’, ***în lin*** ‘smoothly’, ***cu blând*** ‘gently’, which characterize especially the Old Romanian language. Even if, at the beginning, these phrases are encountered only sporadically, over time, they were generalized, being registered in the majority of texts.

For supporting his analysis, the author tries to produce an inventory which would allow him an adequate circumscription of the old language issues.

We consider that the analysis of these expressions will permit the delimitation of an adverbial phrase subtype, frequently slipped into the wide class of adverb phraseological units.

BDD-V1654 © 2015 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:36 UTC)